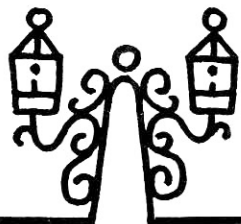

Panu

Rakennukset sortuvat
— työt elävät

Edellinen pakinani oli vasta painossa, kun näin US:n etusivulla kuudella palstalla: Kulttuurihistoriaa murskaksi/Wäinö Aaltosen ateljeeta puretaan.

Kulmakivestä kirjoittaessani jo muistelin ainutkertaista käyntiäni mestarin ateljeerirakennuksessa Helsingin Kulosaarissa. Jos en silloin olisi aikonut jatkaa tarinaani, niin nyt ainakin. Kulmakivessä Kaiussa 15. 10. 1939 näytän jo muistaneen ensi tutustumiseni Kiven patsaaseen. Jo kuvailemasani paljastusjuhlassa Rautatien torilla Kiven päivänä 1939 oli tiettenkin muistunut mieleen hetki, jolloin ensimmäisen kerran olin joutunut tämän monumentin eteen. Se oli tapahtunut jo muutamia vuosia aikaisemmin siinä työohjossa, jossa Aleksin kipsimalli oli syntynyt, synnytetty, ehkäpä tuskallakin luotu.

Nuoret Italian Ystävyyshdistyksen iltajuhlassa muuta-

mia vuosia ennen synkkää syksyä 1939 oli ollut läsnä myös professori Wäinö Aaltonen. Joukko meistä nuorimmista oli puhemiehensä välityksellä pyytänyt pääsyä mestarin luokse keskellä yötä. Aaltonen oli ennen lähtöään suostunut, ja niin me puolenyön jälkeen olimme kiiruhtaneet Kulosaareen.

Ajatettuamme taksimme ensin väärälle ovelle ja käytyämme juhmallisesti nostamassa hattuumme hieman hämmästyneelle emännälle, ymmärsimme suunnistaa viereiseen villaan, josta tuikkikin jo äskeistä useampi kutsuva valo. Taiteilija itse oli jo ovelta vastaanottamassa, hiljaisena, mutta leikkää laskien.

Saanen palata 40 vuoden takaiseen pakinaani!

Työnnyimme sisälle nuoruiden huolettomuudella, vuorokauden hetkeä muistamatta, ja jouduimme yht'äkkiä taiteilijan atel-

jeeriin, suuren saliin . . .

Vaikutus oli valtava, sykähdyttävä: Keskellä huonetta kohosi kuin unijättiläinen, valkea patsas katonlakea hipoen, Aleksis Kiven kipsiluonnos! Se näytti siinä huoneen rajoitetussa ilmapiirissä luonnottoman suurelta ja meidän silmiimme se heijasti satumaista valoa, yliluonnollista kirkkautta, joka häikäisi katseemme. Seisoimme sanattomina Suomen suurimman runoilijan muistomerkkin juurella, pyhään hartauteen vaipuneina.

Valkeutta hohtava korkea otsa, surumielinen katse. Se oli kansan elinvoimaisista riveistä hengen korkeuksiin taistelleen miehen muoto.

Kuvanveistäjä — taiteilija ja mestari — seiso i itse vierellämme vaatimattomana ikään kuin tahtoen välttää, että korkeampi käsi oli johtanut hänen ihmiskättään. Ja kuitenkin: mitä taistelua mahtoikaan sisältyä siihen luomistyöhön, jonka seurauksena runon suurmies oli saanut muotonsa toisen taiteen suurmiehen kädestä!

Näin siis koin ensitapaamisen kahdenkymmenen kahden-kolmen ikäisenä. Halusinpä kerrata sen tässä silloisin sanoin. Ilman kirjoituksiakin on muistikuvani silti yhä elävä.

Vähän ennen kuolemaansa

1966 vieraili Wäinö Aaltonen Oulussa. Merikoskikerhon johtokunnalla oli silloin tilaisuus saada hänet hetkeksi vieraakseen. Minulle lankesi kunnia puhua vieraalle. Edelläkuvatusta johtuen tämän vaativantuntuisen puheenvuoron suunnittelu ei tuottanut vaikeuksia. Olin todella iloinen saadessani vihdoin, 30 vuoden jälkeen, kiittää viimeisestä. Ja kyllä minä uskon, että akateemikkoja sekä huvitti että hänen mieltään lämmitti kuulla, mitä eräät nuoret ystävät silloin joskus anno dazumal olivat tuluneet.

Lukija muistane, että Wäinö Aaltonen oli jo 30-luvulla kuuro. Kirjoitin siis pikku puheeni ja annoin sen sitten hänelle muistoksi. Äskettäin eräät Aaltosen läheiset ystävät vakuuttivat minulle, että hän kuuroudestaan huolimatta osasi lukea toisen puheen huulten liikkeistä.

Tämän ilmestyessä on Aaltosen ateljeerirakennus ehkä jo purettu. Vaikuttaa siltä, että kaikki konsullit, Museovirastosta alkaen, herätettiin liian myöhään valvomaan.

Liian myöhään herätettiin ihmiset pelastamaan lehteä, jossa tuo lainailtu pakinani Kulmakivi 40 vuotta sitten ilmestyi. Kymmenen vuotta sen synkän syksyn loka-kuun 15:n jälkeen ilmestyi 15. 10. 1949 sanomalehti Kaiun viimeinen numero. Koska tästä Ou-

lun nuorimman kulttuurihistorian harmaimpiin kuuluvasta päivästä on juuri tämän ilmestymishetkellä kulunut tasan 30 vuotta, tulkoon sekin tässä mieleen palautetuksi. Kaiku oli silloin vanhin yhtäjaksoisesti samannimisenä ilmestynyt suomenkielinen sano-

malehti.

Vaikka rakennukset kaatuvat, jää niissä tehty työ elämään. Silti olisi meidän jakettava valvoa myös sekä aineesta että hengestä pystytettyjen "rakennusten" kohtaloita!

Kahden viraston pohtiessa mahdollisuutta keskeyttää Wäinö Aaltosen entisen ateljeerakennuksen purkamistyöt teki kaivinkone talosta tiilimurskaa. Sen jälkeen tuli määräys keskeyttää purkamistyöt!